

Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Nummer Toegang: 2.21.176

**Inventaris van het archief van S.I.
Wiselius [levensjaren 1769-1845],
1788-1818**

Versie: 11-03-2020

J.H. Hingman

Nationaal Archief, Den Haag 1894

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	7
De verwerving van het archief.....	8
Verwant materiaal.....	9
Beschikbaarheid van kopieën.....	9
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	11

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Collectie 005 S.I. Wiselius

Archiefbloknummer:

C23137

Omvang:

67 inventarisnummer(s); 1,21 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands, enkele in het Frans

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

S.I. Wiselius (1769-1845)

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Samuel Iperus Wiselius (1769-1845) was een vooraanstaand patriot, actief betrokken bij de likwidatie van de V.O.C., en oprichter van de broederschap L'Infanterie des Cinq Sabres te Leiden. Daarnaast was hij literator en hoofd van de politie. Hij was de lid van het Koninklijk Instituut van Wetenschappen. Het archief bevat o.a. briefwisselingen met tijdgenoten, een revolutionair ontwerp van bestuur voor de Republiek, stukken betreffende de nationale Conventie, betreffende de V.O.C. etc.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Collectie 005 S.I. Wiselius, nummer toegang 2.21.176, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Wiselius, 2.21.176, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

Samuel Iperusz. Wiselius was een patriot (1788-1795), lid van Provisionele representanten van het Volk van Holland (1795-1796) en lid van het Comité tot de zaken van de Oost-Indische Handel en Bezittingen en van de Raad der Aziatische bezittingen en etablissementen (1796-1804).

Voor een uitgebreide levensbeschrijving van S.I. Wiselius: C.H.E. de Wit, *De strijd tussen aristocratie en democratie in Nederland 1780-1848*, p. 83-93. Heerlen 1965

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

De bekende patriot Samuel Iperus'zoon Wiselius, overleden in 1845 ¹, had zich onder de vele zaken, die zijne belangstelling hadden, ook met de koloniën bezig gehouden, van 1796 tot 1804 was hij lid geweest van het Comité tot den Oostindischen handel en van den Raad der Aziatische bezittingen, en de op die functiën betrekking hebbende papieren in zijn boedel hadden in 1856 de aandacht van den Minister van Koloniën getrokken, die Bakhuizen van den Brink opdroeg er een onderzoek naar in te stellen. Deze bracht hierover in Januari 1856, toen dus de Amsterdamsche Koloniale archieven nog niet waren overgebracht, het volgende rapport uit:

"Ingevolge het verlangen, dat Uwe Excellentie mij de eer deed mondeling mij te kennen te geven, heb ik te Amsterdam naar de papieren, koloniale zaken betreffende, onder de nalatenschap van den Heer S. Iz. Wiselius navraag gedaan. De tegenwoordige houder dier stukken woonde niet meer te Amsterdam, maar ik heb zijnen gemagtigde verzocht die stukken derwaarts te doen overbrengen, ten einde ik daarvan image mogt bekomen.

Aan dat verzoek is voldaan. Bij mijn jongste komst in Amsterdam vond ik die stukken bij den heer mr. P. A. S. van Limburg Brouwer ², kleinzoon van den Heer Wiselius en neef van den tegenwoordigen eigenaar.

Wat het volumen betreft, het kwam mij voor minder te zijn dan Uwe Excellentie zich uit herinnering van vroeger meende te moeten voorstellen. Het was vervat in een bijna vierkant kistje van anderhalf of twee voet hoogte. Het was intusschen alles wat de heer Van Limburg Brouwer mij verzekerde van zijnen oom te hebben ontvangen, en ik heb alle reden om te gelooven aan den goeden wil van dien heer om alles op de billijkste voorwaarden aan den Staat af te staan.

1 Ontleend aan: *De gestie van Dr. R.C. Bakhuizen van den Brink als archivaris des Rijks 1854-1865*. 's-Gravenhage 1926

2 Deze is dezelfde, die in den loop van 1856 als ambtenaar aan het Rijksarchief verbonden is.

Met denzelfden heer heb ik een globalen inventaris van de voorhanden stukken opgemaakt. Wijlen de heer Wiselius had daarvan zelf reeds eene rangschikking tot stand gebragt en onderscheidene stukken geëtiquetteerd. Ik heb gemeend bij mijne opgave mij zooveel mogelijk aan de orde, door hem gevolgd, en aan zijne qualificatie van de stukken te moeten houden.

Door de familie Wiselius wordt geen prijs gevraagd; alles schijnt overgelaten aan de onderhandelingen van den heer Van Limburg Brouwer, en hij en ik, wij waren eenstemmig in liet gevoelen, dat niemand meer bevoegd was dan Uwe Excellentie om die stukken te waarderen, en billijker tevens om de familie voor de overgave daarvan naar behooren te honoreren.

Slechts eene vraag schoot mij over te beantwoorden: welke stukken zijn reeds in originali, kopij of duplo in het bezit van het Rijk? Wat er in het archief van Koloniën aanwezig is, kan ik tot heden niet beoordeelen. Ik heb mijnen ambtenaar den heer De Jonge opgedragen de archieven van het centraal bestuur, ons door de directie van Z. M. Kabinet overgeleverd, na te gaan. De resultaten van dat onderzoek zal Uwe Excellentie grootendeels vinden in de marginale aantekeningen op nevensgaanden inventaris. Met roode inkt zijn aangehaald de stukken, die hem en mij voor het archief van bijzonder belang voorkwamen, voorzooverre zij ten minste zich niet reeds in het archief van Uwe Excellencies departement bevinden."

Bij dit schrijven is wel de "inventaris" bewaard, maar de aanwijzingen met roode inkt zijn blijkbaar alleen op het voor den Minister bestemde exemplaar aangebracht en ontbreken in de minuut. Wat dus in het bijzonder werd verlangd, is hieruit niet na te gaan. Over de verwerving der stukken zelf blijkt overigens uit de agenda van het Rijksarchief niets; waarschijnlijk is de zaak eerder door het departement van Koloniën behandeld, en heeft dat de stukken gevoegd bij de Koloniale archieven, die dat eigen jaar aan het Rijksarchief werden overgedragen. Althans op de lijst der stukken, die De Munnick 18 Augustus uit Amsterdam naar 's-Gravenhage verzond, komt ook voor: "1 Pakket stukken afkomstig van Wiselius", en thans is de verzameling op het Algemeen Rijksarchief voorhanden.

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

Het archief is door aankoop verworven.

Verwant materiaal***BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN***

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

- 1** Brieven Van Theodorus van Kooten aan Wiselius.
1796-1805
Van Kooten was hoogleraar te Franeker en verbonden aan de legatie aan het Spaanse Hof te Bayonne.
- 2** Brieven van Theodorus van Kooten aan Wiselius,
1805-1812
Hierbij brieven van Wiselius aan Van Kooten, na de dood van laatstgenoemde aan Wiselius teruggezonden, 1800-1813.
- 3** Brieven van mr.J. Blauw en mr. J. Spoors aan Wiselius,
1796-1805
Onder de brieven bevinden zich enkele van R.J. Schimmelpenninck, 1796-1805. Blauw was minister-plenipotentiaris bij de Franse Republiek.
- 4** Brieven aan Wiselius van o.a.
Joh. Valckenaer, 1797-1818,
A.C. Besier, 1796-1808
J. Esméraud, 1798
L'Eveille, 1799
Achterin het deel een gravure van Wiselius met onderschriften van Th.van Kooten en J. Esméraud (1798).
- 5** Brieven, afkomstig van verschillende personen, de afzenders zijn:
1789-1815.
J.W. van Hasselt
J.J.A. Cogel
Mr. D.J. van Hogendorp van Hofwegen
Mr. P. Paulus
Mr. J.G. Hahn
Mr. F. van Leyden van Westbarendrecht
C. Schutte
Mr. F.W. Fennekol
B.F. van Liebeherr
Mr. Hugo Gevers
W. Fijnje
Mr. P. Vreede
A.W. Ockerse
A.B.G. van Dedem tot den Gelder
Mr. J.B. Bicker
Mr. D.C. de Leeuw
A.H. Brouwer
Mr. J.G. Smissaert
J.W. de Winter
Mr. J.A. de Mist
J.H. van der Palm
Mr. A.R. Falck
Mr. C.K. van Hogendorp.

- 6** Brief van Smissaert,
1801
- 7** Ontwerp van bestuur voor de Republiek, nadat de omwenteling door Franse wapenen sou zijn bewerkt, ontworpen te Brussel in 1788
- 8** Request en memorie der regenten, andere magistraatspersonen, officieren der gewapende burgermacht en meer aanzienlijke burgers van de provincie en de stad Utrecht, aangeboden aan de Koning van Frankrijk,
1788
- 9** Stukken betreffende het opbrengen van Engelse en Hollandse schepen door Franse kapers in Deense havens,
1793
- 10** Uittreksels uit de correspondentie van de raadpensionaris Van de Spiegel met de ministers van de Staat, met enige aanmerkingen van Wiselius op sommige dier brieven,
1792-1795
- 11** Stukken betreffende de gebeurtenissen te Rotterdam,
1795
- 12** Minuten van aanspraken, door Wiselius als president van Holland gedaan,
1795
- 13** Adviezen en stukken, betrekking hebbende op het bijeenroepen ener Nationale Conventie,
1795
- 14** Voorstel van Wiselius omtrent het instellen van een Nationale Conventie, met bijbehorende stukken,
1795
- 15** Ontwerp ter organisatie van de Bataafse gewapende burgermacht tesamen gesteld door een vergadering van gedeputeerden uit de verschillende burgercorpsen in de provincie Holland. Gedrukt.
1795
- 16** Stukken betrekking hebbende op een provinciaal bestuur in Holland,
1795
- 17** Advies van Wiselius in de vergadering van Holland uitgebracht over de schadevergoeding van de leden en ministers van het vorig

Bewind,
1795

- 18** Publicatie van de Provisionele Representanten van het volk van Zeeland over de tarwehandel, 1795
- 19** Advies van Wiselius op het voorstel van A. Vereul, Betreffende een plan voor een Comité van Algemeen Onderwijs. Met bijbehorende stukken. 1795
- 20** Aanspraak en rapport van mr. J. Blauw, in de vergadering van Holland gedaan de 11e September 1795.
- 21** Stukken betreffende de aanspraak van J.G.H. Hahn, 1795
- 22** Decreet over de benoeming ener commissie naar Amsterdam, 1795
- 23** Voorstel van Wiselius betreffende de officiële brief van de representanten van Friesland aan St. Joha, over defurnisementen aan het Comité tot de Zaken van de Marine, 1795
- 23** Stukken betreffende de zaak tegen de gearresteerde Willem Boot, 1795
- 24** Instructie voor Franccis Noël als minister-plenipotentiaris van de Fransen bij de Bataafso Republiek, ongedateerd (1795)
- 25** Onderhandelingen van de ministers Blauw en Meyer met het Franse Gouvernement, 1795
- 26** Onderschepte en uit de Franse bureaux heimelijk gelichte stukken, betrekking hebbende op het sluiten van een traktaat met de Bataafse Republiek enz., 1795
- 27** Stukken betreffende het bijeenbrengen (rassemblement) van Hollandse emigranten in Pruisen, 1795
- 28** Handelingen van het Bataafse Comité Révolutionair, mitsgaders brieven en onderhandelingen met het Frans Gouvernement van mr. Jacob Blauw en andere afgezondenen van de patriotten in

Nederland, v³³r en na de omwenteling van 1795,
1795-1796

- 29** Stukken betrekking hebbende op de telling en verdeling van het volk van Nederland. Gedrukt.
1795-1796
- 30** Stukken betrekking hebbende op een missive aan de municipaliteit van Amsterdam over het advies van J.H. van Swinden,
1796
- 31** Verschillende losse stukken, hoofdzakelijk de financiën betreffende,
1795-1797
- 32** Stukken betreffende de vredesonderhandelingen met Engeland in het jaar 1797, betrekking hebbende op 's Lands Oost-Indische bezittingen.
[z.d.]
- 33** Lijsten van patriotten en derzelver betrouwbaarheid, alsmede van actieve deelnemers aan plunderingen en geweldenarijen in Zeeland,
1797
- 34** Stukken betrekking hebbende op de buitengewone zendingen van Wiselius naar Zeeland en naar Parijs,
1797 en 1798 1 deel.
- 35** "Beknopt Verhaal van hetgene kort v³³r de omwending der zaken van 22 Jan. 1798 is voorgevallen, alsmede het een en ander, betreffende de omwending van 12 Juny des voorm. jaars".
[z.d.]
- 36** "Rapport, fait aux ministres des Finances et des Relations exterieures, par le citoyen Lubbert, sur sa mission dans la République Batave (1798-1799)".
[z.d.]
- 37** Correspondentie van Wiselius betreffende een eventueel met Rusland te sluiten handelstraktaat,
1798-1799
- 38** Stukken betreffende de Societeit van Eenheid en Ondeelbaarheid,
1800
- 39** Advies van Wiselius over de negotiatie van 5% of bij wijze van loterij,
ongedateerd. (omstreeks 1800.)

-
- 40** "politieke Speculatiën" in 1800. Beschouwingen over de onafhankelijkheid.
[z.d.]
- 41** Stukken betreffende het Koninkrijk Napels
(1802 ?)
- 42** Stukken betrekking hebbende op de kabinetten van Berlijn en Kopenhagen en betreffende de geheime conventie tussen Pruisen en Frankrijk,
1796-1804
- 43** Advies van Wiselius in de zaak van Rijnland betreffende de disputen over de remotie van Hoogheemraden en Hoofd-ingelanden, tussen de stad Leiden en het zich noemende Collegie van Hoogheemraden en Hoofd-ingelanden,
ongedateerd
- 44** Consideratiën over de Commies-generaal, door D.J. van Hogendorp,
ongedateerd
- 45** Voorstel van Wiselius, ter beteugeling van de losbandigheid der drukpersen,
ongedateerd
- 46** Voorstel van Wiselius om Lichtenberg en Pous uit het comité te Lande te demitteren,
ongedateerd
- 47** Advies van Wiselius op de missive van de Franse representant Richard ter beteugeling van de zogenaamde volkswoelingen en nietiging der volksvergaderingen,
ongedateerd
- 47** Stukken betrekking hebbende op de verhouding tot andersdenkenden
ongedateerd
- 48** "Memorie, gepresenteerd aan het Fransch Gouvernement wegens een territoriaal dédommagement voor de Bat. Republiek", opgemaakt op verzoek van de directeur W. Fijnje door Wiselius, alsmede vertaald in het Frans.
[z.d.]
- 49** Memorie over de schuld van Silezië,
ongedateerd
Stukken betreffende de oproeping van Wiselius als lid van het Comité tot de Zaken van den Oost Indischen Handel, om zich te

verantwoorden over zekere zaak,
1798

- 50** "Het Vaste Land van Indië". Beschrijving, met een kaart van Java onder de Bataafse Republiek.
[z.d.]
- 51** Verslag van de toestand op Java
ongedateerd (1800)
- 52** Kort détail van een geheime expeditie,
1801
- 53** Stukken betrekking hebbende op de ontzetting van Wiselius als lid van de Aziatische Raad en de daarmede in verband staande briefwisseling met de generaal Marmont,
1804-1805
- 54** Geëxerpeerde resolutiën van de Kamer van XVII (Oost-Indische Compagnie).
1602-1657
- 55** Geëxerpeerde resolutiën van de Kamer van XVII (Oost-Indische Compagnie).
1658-1700
- 56** Stukken bijeengebracht door Mr.S.lz. Wiselius als lid van het Comité tot de O.I. Handel en Bezittingen over verschillende zaken en personen, rakende de O.I.Bezittingen. einde der 18e eeuw. Met inliggende inhoudsopgave.
- 57-58** Stukken bijeengebracht door S.lz. Wiselius over de bezittingen en koloniën in Oost en West-Indië.
[z.d.]
- 57** Bestanddeel 1
- 58** Bestanddeel 2
- 59** Copie-verhandeling van Mr. S.C. Nederburgh over de mogelijkheid om de O.I. Bezittingen te brengen op de voet der W.I. volksplantingen, en de vraag of het voordeliger is voor de Staat, de handel op de O.I. Bezittingen door een uitsluitende compagnie te drijven of voor alle ingezetenen op te stellen,
1802
Memorie over de beweerde aangeboren luiheid van de Javaan, van S.I. Wiselius,
ongedateerd
Brieven van Wiselius aan Mr. A.C. Besier over Malakka, het vaststellen van een tarief van rechten aan de Kaap, de vrije handel op Indië enz.,

1802 en ongedateerd

"Calculatieve begroting van het montant-totaal der jaarlijkse uitkoopswaarde van de goederen die de Indische bezittingen zullen kunnen opleveren volgens missive van commissarissen-generaal van 4 julij 1795" en andere stukken betreffende de handel op Oost-Indië.

[z.d.]

60

Memorie betreffende de tekortkoming in de Compagnie's grote geldcassa te Batavia onder de administratie van de in 1783 overleden kassier Jan Bierens.

Concept-brief (van het Comité ?) aan de Nationale Vergadering betreffende "de suppletie van de Leden in het Comité", ongedateerd

Rapport van Wiselius o.s. aan het comité betreffende de vervulling van de hun opgedragen commissie bij de Nationale Vergadering 5 maart 1796

Brieven van Jac. van der Steege (aan de Aziatische Raad ?) en memories betreffende de O.I. handel, 1840

Copie-request van J. van Kal aan de Staatsraad der Bat. Republiek.

Copie-extract-resolutiën van het Staatsbewind der Bat. Republiek, ingekomen bij de Az. Raad, 1800, 1803

Copie-missive van het Comité aan de Nat. Vergadering betreffende de requesten van Van Staphorst en Co, tot de invoer van specerijen, ongedateerd

Gedrukte missive van de Kamer Amsterdam O.I.C. aan de Staten-Generaal betreffende het redres der Compagnie, 9 januari 1786

Copie-request van S.lz. Wiselius aan het Staatsbewind der Bat. Republiek om naar zijn gedrag als lid van de Aziatische Raad een onderzoek te doen instellen teneinde hem in de gelegenheid te stellen zijn eer tegen de laster van zijn vijanden ten handhaven, ongedateerd

Extract-resolutiën van het Uitvoerend Staatsbewind der Bataafse Republiek en de Aziatische Raad betreffende geschriften van Wiselius over O.I. aangelegenheden enz., 1802-1804

61

Minuut-brieven van Mr. S.lz. Wiselius aan 1799-1802

de generaal-majoor G. Nordman, opperbevelhebber der Oost-Indische troepen

de G.G. van Overstraten,

de Raad van Indië, Nic. Engelhardt

de waterfiscaal te Batavia, Mr. J.A. Doornik

de Raad van Indië, A.H. Wiese

de heren Teyler en Teyler van Hall te Amsterdam

Joan Valckenaer

- 62** Brieven door Wiselius uit de Kaap en Oost-Indië ontvangen,
1815-1818
Brieven aan Wiselius van onderstaande en verschillende andere
personen,
1796-1805
Nic. Engelhardt
de G.G. van Overstraten
de generaal G. Nor(d)man
C.J. Prediger
W.J. van de Graaff
J.A. Doornik
Dirk van Hogendorp
B.J. Liebeherr
de ambassadeur van Wurtemberg baron de Hügel
de Raad van Indië later G.G. A.H. Wiese
Neethling
- 63** "Essai sur l'etat recent des possessions et établissements
Asiatiques de la république Batave",
7 november 1800
- 64** Extract-resolutiën van de Staten-Generaal,
de Provisionele representanten van Holland,
het Uitvoerend Bewind der Bataafse Republiek
en andere stukken betreffende de vernietiging van het bestuur der
O.I. Compagnie en de instelling van het Comité en de Aziatische
Raad,
1795-1800
- 65** Copie-consideratiën van S.Iz. Wiselius over de verbetering van de
vaart op de Indiën,
ongedateerd
- 66** "Poincten van beschuldiging tegen Seb. Corn. Nederburgh,
gewezen eerste commissaris-generaal over Nederlands India",
ongedateerd
- 67** "Korte notulen van de besoignes der commissie tot den directen
vaart en handel op China", met conditiën, aantekeningen enz.
1794-1796 1 omslag.
In 1894 ontvangen van Martinus Nijhoff.
Zie aanw. 1894 no.22.